

# MAGYAR NYELVŐR

139. ÉVF.

\*

2015. JÚLIUS–SEPTEMBER

\*

3. SZÁM

## Megjelent *A magyar helyesírás szabályai* 12. kiadása

### 1. *A magyar helyesírás szabályai* 12. kiadásának szükségessége

Mikor megalakult a Magyar Tudományos Akadémia (Magyar Tudós Társaság néven), az Akadémiának a célja az anyanyelv művelése és olyan magas szintre emelése volt, hogy azon a tudományokat magyar nyelven lehessen művelni. A magyar nyelv műveléséhez természetesen hozzátartozott a helyesírás egységének a megteremtése is. Ezért a Magyar Tudós Társaság 1932-ben közzétette első helyesírási szabályzatát a *Magyar helyesírás' és szóragasztás' főbb szabályai* címmel, de „...nem mindenkorra elhatározottan, sőt a' további vizsgálódásból származható javítások hozzáadhatósága mellett elhatározottan” (AkÉvk. I. 77–78).

Az MTA azóta is gondját viseli a magyar helyesírásnak, és a munkálatok szervezését eleinte (1855-től) a Nyelvtudományi Bizottmányra, majd 1911-ben egy külön bizottságra, a Helyesírási Bizottságra bízta (Szemere 1974: 15, 23). Később az átszervezések során ennek a munkáját a Magyar Nyelvi Bizottság vette át. A bizottság mai hivatalos neve: az MTA Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottsága.

Ebben a bizottságban 1949 óta hagyományosan részt vesznek más osztályok képviselői is, sőt volt egy idő, amikor az illetékes minisztériumnak, az írószövetségnek, az újságíró-szövetségnek, a nyomdáknek, a kiadóknak, a térképészeti intézetnek is voltak küldöttei. (Tagjai közé tartozott korábban például Keresztury Dezső, Ligeti Lajos és Veres Péter is.)

Az 1832-es magyar helyesírás szabályainak több neve és sok kiadása volt, ezek közül a 10. kiadás az, amelyik megteremtette a helyesírás egységét, 1954-ben. Ezt követte 10 éves előkészítő munka után, 30 év elteltével a 11. kiadás, 1984-ben.

A 10. kiadásban komolyabb szabálmódosításra csak két esetben került sor. Az AkH.<sup>10</sup> előírta, hogy a kétjegyű mássalhangzókat egyszerűsítve kell kettőzni a tulajdonnevek végén is, így az addig szabályos *Arannyal*, *Keménynyel* formát az *Arannyal*, *Keménnyel* váltotta fel. Megváltozott továbbá a *dz* és *dzs* kettőzésének a módja: a szabályzat kiterjesztette a kétjegyű mássalhangzók kettőzésének az általános szabályát e két betűre is, tehát a *fogódzzam*, *edzzük* helyébe a *fogóddzam*, *eddzük* lépett. Mindezek ismeretében azt mondhatjuk, hogy bár az 1954-es szabályzat tartalmazott újdonságokat, nem hozott forradalmi változásokat a helyesírásban, és nem jelentett komolyabb helyesírási reformot, tehát a változások nem érintették helyesírási rendszerünk alapjait.

Az 1984-es szabályzat csupán egyetlen lényeges reformot hozott: kimondta, hogy a *dzs* és a *dz* elválasztáskor ugyanúgy kezelendő, mint az összes kétjegyű betű: a betűjegyeik nem választhatók szét (vagyis *mad-zag*, *hod-zsa* helyett *ma-dzag*, *ho-dzsa*). Ezzel a *dz* és *dzs* – mint önálló fonémát jelölő betűk – teljes jogú tagjai lettek az ábécének.

Kevésbé szokták emlegetni, de tulajdonképpen a 11. kiadás próbált rendet tenni az összetételek írásában is. Az 1954-es szabályzat 141. pontja még így szól: „Az írás olvashatósága, könnyen tagolhatósága érdekében arra mindenképpen ügyelnünk kell, hogy az egybeírás kövekeztében ne keletkezzenek túlságosan hosszú szavak. Olyan szókapcsolatot tehát, amely öt-hat szótagnál többől áll, lehetőleg már ne írjunk egybe.” A kettőnél több szóból alakult összetételek írásáról ezt olvashatjuk a 217. pontban: „Ha a többszörös összetétel egybeírva nagyon hosszú volna, a kötőjeles írást alkalmazzuk, vagyis a magában is összetett taghoz a másik tagot kötőjellel kapcsoljuk, például: *munkaverseny-szerződés*, *osztály-erőviszonyok*. A 218. pontban pedig: „Ha az összetétel két főtagja már önmagában is összetett szó, a két főtag közé a világosabb tagolás érdekében kötőjelet teszünk: *asztalitenisz-csapatmérkőzés*, *csavarmenet-karbantartás*. Néhány ilyen típusú rövidebb összetételt egybeírhatunk: *honvédkórház*, *úttörővasút* stb.”

A 10. kiadás tehát főként a hosszúságot (ez hat-hét szótagot jelentett) tekintette a kötőjeles írás okának, és e kérdésben egyenlő módon döntött a két- és a többtagú összetételeköl, bár az írásgyakorlatban nem sokban tért el a mai írásmódtól.

Az 1984-es szabályzat megalkotta a három ún. mozgószabályt. Ezek közül a 2. megvolt a 10. kiadásban is. („219. Gyakran előfordul, hogy ha két nem összetett szóhoz egy harmadik kapcsolódik, a szóelemek között szorosabb kapcsolat jön létre. Ilyenkor a kapcsolat előtagjának önmagukban különírt részeit egybeírjuk, az utótagot pedig ehhez kötőjellel kapcsoljuk *iparitanuló-iskola* (de: *ipari tanuló*) [...], *vágottbaromfi-kereskedő* (de: *vágott baromfi*) [...] stb.”). A 3. mozgószabály pedig néhány szótári példában már kezdett kirajzolódni: *élet-halál ura*, *kutya-macska barátság* (de: *élethalálharc*).

Az 1984-es szabályzatban jelent meg először az anyagnévi szabály (115.), a tőszámnévi jelzős *-i*, *-ú*, *-ű*, *-jú*, *-jű*, *-s*, *-nyi* képzős utótagú kapcsolatok szabálya (119.) és az *-ó*, *-ő* képzős igenévi jelzős alakulatok szabálya is (112.).

Mindezek ellenére joggal kerülhetett be az AkH.<sup>11</sup> előszavába ez a mondatrészlet: „a szokásosan elsőnek emlegetett helyesírási alapelvről, a kiejtés tükrözteséről [...] a hagyományörzés felé tolódott el a hangsúly” (1984: 3–4).

Fontos fejlemény helyesírásunk 1984 utáni történetében, hogy a köznyelvi helyesírásra alapozva és azzal összhangban elkészült számos szaknyelvi helyesírási szabályzat, illetve szójegyzék. E ténynek helyesírásunk további egységesülése szempontjából van nagy jelentősége.

Fábián Pál, a 11. kiadás szerkesztője is vallotta, hogy minden helyesírási szabályzat menthetetlenül elavul egyszer, mert egy bizonyos idő (századunkban 20–30 év) múltán már más igényeket támaszt a társadalom a szabályzattal szemben, mint korábban tette; és mert megváltozik a kibocsátásakor még híven tükrözött nyelv is. – De azt is vallotta, hogy ha eljön az ideje a 12. kiadás kidolgozásának, csak csiszolásra lát lehetőséget, reformra nem.

Tudomásul kell vennünk tehát, hogy a szabályzat nem lehet örök, nem maradhat változatlan, hiszen folyton változik maga a nyelv és részben a nyelvről való felfogásunk is. Ezért időről időre szükség van a mindenkori szabályzat módosítására, a nyelv változásaihoz való hozzáigazítására. Természetesen nem minden áron, de amikor és ahol valóban célszerű, sőt szükséges, akkor és ott igen. Fontos ugyanis, hogy egy nemzetnek, egy nyelv- és népközösségnek legyen szilárd alapokon nyugvó, a hagyományt, de a nyelvben végbemenő, illetve az utóbbi két-három évtizedben végbement változásokat, valamint a jelen írásgyakorlatot egyaránt figyelembe vevő szabályzata. Úgy tűnik, hogy húsz-harminc évenként – lényegében azt mondhatjuk: emberöltőnként – szükség van erre. Negyedszázad egy nyelv életében nem nagy idő, de ahhoz már több mint elegendő, hogy bizonyos helyesírási változtatásokat indokolttá, szükségessé tegyen.

## 2. A 12. kiadás munkálatai

A Magyar Nyelvi Bizottság 2003-ban úgy látta, hogy elérkezett az idő, amikor már nem elég csupán a szóanyagot módosítani, bizonyos szavakat elhagyva, másokat bevéve, ismét másokat – de ezek közül minél kevesebbet – eddigi írásának megváltoztatásával módosítani, hanem szükséges a szabályzatot tüzetesen átvizsgálni, a szabályzati pontokat bizonyos mértékben átalakítani, s a szabályzatot néhány új ponttal bővíteni. (A szóanyag módosítására egyébként a 11. kiadás megjelenése óta már többször sor került, így például 1998-ban és 2000-ben is.)

A Magyar Nyelvi Bizottság a munkáját avval kezdte, hogy megvitattott két tanulmányt a helyesírás mai állapotával és jövőjével kapcsolatban, majd minden helyesírási fejezettel kapcsolatban két-két tanulmányt (ezeknek szerzői Dobsonyi Sándor és Laczkó Krisztina voltak). Ez a munka körülbelül két évig tartott.

A (hangfelvételen rögzített) viták alapján elkészült minden szabályzatfejezetnek az átirított változata, oly módon, hogy az eredeti szabályzati szövegben minden esetben látható volt a kihagyott szövegrész is (szürkével jelölve) és az új betoldások is (sárgával jelölve). A munkaanyagokat, előterjesztéseket a bizottsági tagok az ülések előtt mindig időben megkapták, és azokat az üléseken megbeszélték. A javított fejezetek vitája újabb két és fél évet vett igénybe.

Mikor a viták a bizottságban nagyjából befejeződtek, következett a szélesebb körű tudományos vita. A bizottság (korábbi szándékának megfelelően és az MTA I. Osztályának ez irányú javaslatával is egyetértve) kíváncsian tartotta a minél szélesebb körű szakmai konszenzus megteremtését az esetleges változtatásokkal, módosításokkal kapcsolatban. Ennek érdekében a bizottság 2008 tavaszán az addig összeállt munkaanyagot (abban megjelölve a módosításokat, változtatási javaslatokat) véleménykérési céllal eljuttatta különféle szakmai fórumokhoz: az MTA Nyelvtudományi Intézetébe, 30 gyakorlóiskolába és egyéb gimnáziumba, 9 magyar munkaközösségbe; a magyar egyetemi és főiskolai nyelvészeti tanszékekre, valamint 22 magyar nyelvészettel foglalkozó európai tanszékre és egyéb nyelvi kérdésekkel (is) foglalkozó intézménybe.

A javaslatok, vélemények beérkezése és feldolgozása után 2008. június 4-én a bizottság nyilvános ülést tartott az ELTE BTK Tanácstermében. Az ülés célja AkH. 11. kiadásának javított és bővített szövegével kapcsolatban beérkezett vélemények ismertetése volt. A vitaanyagra a nyilvános ülés előtt és után összesen mintegy 1000 hozzászólás érkezett. A bizottság ezeket a javaslatokat köszönettel fogadta, egyenként mérlegelte, és számos esetben beépítette a szabályzattervezetbe. Ez a munka újabb egy évet vett igénybe.

A bizottság köszönettel fogadta természetesen a szabályzat elvi kérdéseivel, háttérrel, grammatikai szemléletével kapcsolatos észrevételeket is, ezeket azonban nem minden esetben állt módjában érdemben figyelembe venni. Már azért sem, mert az Akadémia I. Osztálya sem látta az időt (sem társadalmi, sem gazdasági szempontból) alkalmasnak nagyobb arányú, alapjaiban történő változtatásokra.

Ezért nem lehetséges például az *ly* feladása és *j*-vel való (hangtanilag egyébként indokolt) helyettesítése. Ugyancsak nem kívánatos, hogy a nyelvhasználók állandó bizonytalanságban legyenek azzal kapcsolatban, hogy az iskolában megtanult és eddig rutinszerűen használt megoldások még mindig szabályosnak számítanak-e, tehát a mindennapi írásgyakorlatot is megnehezítené, az átlagosnál tudatosabb nyelvhasználók életét megkeserítené egy ilyen nagyszabású átdolgozás.

Ugyancsak felmerült nyelvész kollégák részéről, hogy itt lenne az alkalom annak az elhibázott 1984-es változtatásnak a visszavonására, amely szerint – mivel a *dz* önálló betű – a *madzag* típusú szavakat *ma-dzag* (nem pedig *mad-zag*) formában kell elválasztani, és például *eddze* (nem pedig *edzze*) formában kell kettőzni. Bár meg vagyunk győződve róla, hogy téves volt a *ma-dzag* típusú elválasztás előírása, ezt elvszerűen ma már csak úgy lehetne visszavonni, ha visszamennénk odáig, hogy pontosan milyen betűkből is áll a magyar ábécé – és akkor súlyosan szembekerülnénk azzal az elvvel, hogy a helyesírás legfőbb értéke a (viszonylagos) állandósága. Változtatni csak nagyon megfontolva szabad, különben éppen azt a célt nem éri el a szabályzat, amiért létezik: hogy az írók és olvasók könnyebben, gyorsabban, akadálymentesebben meg tudják érteni egymást. Nem beszélve arról, hogy a *dz* betűnek az ábécéből való eltávolítása számos szótár, enciklopédia stb. javított újrakiadását tenné szükségessé, és felmerülhetne az a kérdés is, hogy hány betűből áll az ábécé (pl. külön betű-e a *ch*). Nem tartjuk azonban mellékesnek és elkerülhetőnek a kérdés(ek) további vizsgálatát.

A bizottság a szabályzat új változatának szövegét a 2009. június 16-i ülésén elfogadta, avval a fenntartással, hogy a bizottság 11 tagjából alakuljon egy szűkebb bizottság, amelynek az a feladata, hogy átfésülje újból a szabályzat szövegét, és a szükséges javításokat elvégezze.

Ez a szűkebb bizottság 2010 novemberében befejezte a szabályzat szövegének tüzetes átnézését. A Magyar Nyelvi Bizottság teljes ülése 2010. november 30-án a javított változatot megvitatta és jóváhagyta.

A bizottság elnöke és tagjai (Keszler Borbála, Antalné Szabó Ágnes, Heltainé Nagy Erzsébet, Laczkó Krisztina, Mártonfi Attila, Prószéky Gábor, Tóth Etelka, Zimányi Árpád) ez idő alatt (és a későbbiekben is) több alkalommal is tartottak előadásokat a várható változásokról országos helyesírási versenyeken, konferenciákon, valamint szakmai továbbképzéseken.

A bizottság ezután tisztázta a szótárral kapcsolatos elvi kérdéseket, például: a szó mellett álljon-e szófajmegjelölés, vagy sem; milyen ragos és jeles alakokat tüntessünk fel; az *i* végű szavaknak van-e *-i* vagy csak *-jai*, *-jei* birtoktöbbszjes alakja, például: *biciklijei* vagy *biciklii*; *taxijai* vagy *taxii* is stb.; milyen rendszerben kövessék a szótárban egymást az összetételek és a különírt kapcsolatok; mikor használjuk két szóalak között az *és* és a *vagy* kötőszót? Stb.

A következő lépésben egy kb. 300-as lista alapján 2011. július 16-án a bizottság elnöke, Keszler Borbála, a társelnökkel, Grétsy Lászlóval együtt az Akadémia elnökének jóváhagyását kérte a szabályzathoz, hogy így elkezdődhessen a szótári rész kidolgozása. Az engedélyt egy hónap múlva írásban megkaptuk, ekkor neki-láttunk a szótári rész kidolgozásához.

Ezután Tóth Etelka, a bizottság titkára, a 11. kiadás szóanyaga, az eddig megjelent szótárak, az egyetemi és főiskolai hallgatók által gyűjtött szavak és a határon túli magyarság által küldött tulajdonnévi és köznévi szóanyag alapján összeállított egy szolistát. A bizottsági tagok megkapták ezt az előszerkesztett szótári anyagot, s egyenként döntöttek minden szó sorsáról (maradjon vagy sem), írásmódjáról és a szócikk felépítéséről is. Mivel a bizottságban minden osztálynak van képviselője, sok hasznos segítséget és javaslatot kaptunk az osztályképviselők-től is. – A szótári rész kidolgozása három évet vett igénybe.

A szótár elkészülése után következett a többféle ellenőrzés: a tergo lista alapján, az egyes szabálypontokhoz rendelt szavak alapján (a szótárban ugyanis sok szó mellett szerepel annak a szabálypontnak a száma, amely szerint kell a szót írni; 1. ábra), majd megvizsgáltuk, hogy a szabálypontról szabálypontra való utalások rendben vannak-e, és végül a végleges szabályzatot és szótárt újra ellenőriztük.

Az utolsó fázisban készült el a Bevezetés, a Tudnivalók, a Tárgymutató és a Változások fejezet is.

**39.** Az *-ít* képzős igék fosztóképzős származékában a képző *-atlan*, *-etlen* alakváltozata található, például: *csorbit* – *csorbitatlan*, *hamisít* – *hamisítatlan*, *javít* – *javítatlan*. Az *-etlen* képző van a *befejezetlen*, *éretlen*, *fedetlen*, *fegyelmetlen*, *képzetlen*, *sértetlen* stb. fosztóképzős származékokban is, ezért (bár jelentésük alapján a *befejezett*, *érett* stb. alakokkal állnak ellentétben) ezekben sem kettőzzük a képző *t*-jét.

|                                                                                                                                                                                 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| csonkítatlan 39., csonkítatlanul                                                                                                                                                |
| csorbitatlan 39., csorbitatlanul                                                                                                                                                |
| döntetlen 39., döntetlenül                                                                                                                                                      |
| elégedetlen 39., elégedetlenül                                                                                                                                                  |
| élettelen 39., élettelenül – <b>A példa nem ide tartozik, mivel a fosztóképző nem igéhez járul. Lásd még a <i>hitetlen</i>, <i>ízetlen</i> és <i>partatlan</i> példákat is.</b> |
| ellátatlan 39., ellátatlanul                                                                                                                                                    |
| engedetlen 39., engedetlenül                                                                                                                                                    |
| éretlen 39., éretlenül                                                                                                                                                          |

**1. ábra.** Részlet a szabálypontokhoz rendelt szójegyzékből

Arany János az 1874-i főtítkári jelentésében így nyilatkozott: a helyesírás, „mely részint az élő szokással haladni akar, részint a történeti múltból is köteles annyit megtartani, a mennyi a hagyomány megőrzésére szükséges, [...] nem siet eldöntéseivel”.

Ezt valljuk mi is, és ezt vallja az Akadémia I. Osztálya is. A több mint egy évtizedes tárgyalások során nyilvánvalóvá vált, hogy azok az elvek, amelyek régóta irányítják az akadémiai helyesírást, szilárd alapjai írásrendszerünknek, és így nem megváltoztatásukra van szükség, hanem következetes alkalmazásukra a nyelvfejlődés újabb jelenségeinek leírásában. Ami megváltozott az AkH. 12. kiadásában a korábbi szabályzatokhoz képest, az éppen az elvek változatlanóságának következménye. Ami pedig új a szabályzatban, az egyrészt a korábbi kiadványokban figyelmen kívül maradt kérdések, másrészt az újabb nyelvfejlődés fölvetette írás-problémák rendezése.

A bizottság célja az volt, hogy a használó nagyobb változtatások nélkül, könnyebben használható, bizonyos mértékig rugalmasabb szabályzatot kapjon a kezébe.

\* \* \*

### 3. A helyesírási szabályzat 12. kiadásának változásai

#### Változások a szabálypontokban

A helyesírás szabályainak 12. kiadásában **alapvető, lényegi változás alig van, csak különféle kisebb változtatások.** A magyar helyesírás szabályainak 12. kiadását jellemző változások, illetve változtatások a következőképpen csoportosíthatók: **1.** a fogalmazás pontosítása, javítása; **2.** a *sok*, *kevés* megjelölés helyett listák adása; **3.** egyes részek didaktikai szempontú átszerkesztése; **4.** szabálypont vagy szabálypontrész kihagyása; **5.** bizonyos szabályok enyhítése, azaz a korábban szabályozott kérdések alternatívva tétele; **6.** a szabálypontok bővítése, kiegészítése, új szabálypontok beiktatása; **7.** A helyesírás hagyományos rendszerét érintő változások.

**1. Példák a szöveg pontosítására, javítására:** Az AkH.<sup>11</sup> **20.** pontja így kezdődik: „Szavaink többségében az *i*, *u*, *ü* az egész magyar nyelvterületen rövid.” Mivel ezt az állítást eddig még konkrét vizsgálatokkal senki sem igazolta, a bizottság a következőképpen változtatta meg a szabálypont szövegét: „A szavak egy részében az *i*, *í*, *u*, *ú*, *ü*, *ű* ejtése ingadozhat. Írásban azonban a kialakult szabályokat kell követni.”

A szabályzat több pontjában szerepel az, hogy egy szót nagybetűvel írunk. Helyesen: nagy kezdőbetűvel.

**2. A *sok*, *kevés* megjelölés helyett listák adása,** például: Az AkH.<sup>11</sup> **23.** pontjában a hosszú *ú*, *ű* végű főnevekre 18 példa volt. Most 57 van.



Az AkH.<sup>11</sup> 27. a) pontja tárgyalja az *i – i, ú – u, ű – ü* váltakozást mutató szavakat, de csupán két példát említ. Most fel van sorolva az összes ilyen váltakozást mutató szó.

**3. Egyes részek didaktikai szempontú átszerkesztése.** Például: Az AkH.<sup>11</sup>-ben az első két fejezet: az *Általános tudnivalók* és *A betűk*. Ezeket követte eddig *A kiejtés szerinti írásmód*, anélkül, hogy szó esett volna a helyesírás alapelveiről. Most a harmadik fejezet címe: *A hangjelölés*. – A jelenlegi fejezetek: *Általános tudnivalók*, *A betűk*, *A hangjelölés*. Az utóbbi fejezetnek az első pontja a következő: „17. A magyar helyesírás egyik jellemzője, hogy a betűk legtöbbször a kiejtett beszédhangoknak felelnek meg. A szavak és a szóalakok leírását a következő elvek határozzák meg: a kiejtés szerinti írásmód, a szóelemző írásmód, a hagyomány szerinti írásmód és az egyszerűsítő írásmód.”

Változott *A különírás és az egybeírás* fejezete is, mivel a legnagyobb problémát mindig az összetételek tanítása és tanulása jelentette. Az összetételek gondját teljesen megoldani nem tudtuk, de átszerkesztettük *A különírás és az egybeírás* fejezetet. A 11. kiadásban a mellé- és alárendelő szóösszetétel-típusok alkották a rendező elvet, és az egyes típusokon belül magyarázta a szabályzat az egybeírás szükségességét. Most a fejezet elején felsorolja a szabályzat az összetétel keletkezésének forrásait, s a továbbiakban e szerint a rendező elv szerint tárgyalja az egyes típusokat.

**4. Korábban szabályozott kérdések kivétele a szabályozás alól (szabálpont vagy szabálpontrészek kihagyása).** Kimaradt például a 11. kiadás 36. pontja, mivel a képzőváltakozatok kérdése nem helyesírási probléma. Ezután a korábbi szabálpontban szereplő szavak csak a szótárban szerepelnek.

Általában kimaradtak a szavak ejtésére vonatkozó részek is, főként azért, mivel pontos adatokkal nem rendelkezünk az egyes szavak ejtésével kapcsolatban. Így van ez a 37. pontnál is („A tárgy ragját, a *-t*-t mindig röviden ejtjük.”).

Kimaradt az asszonynevek írásáról szóló rész is (AkH.<sup>11</sup> 159.), mivel az asszonynevek típusairól nem a helyesírási szabályzatok rendelkeznek.

Ugyancsak kimaradt a géptípusok stb. betű- vagy szó- és számjelzésének kapcsolásáról szóló rész [AkH.<sup>11</sup> 263. d)], mivel ezeket a gyártók szokták meghatározni.

Kimaradt a postai címzésre vonatkozó szabálpont is (AkH.<sup>11</sup> 298.).

**5. Bizonyos szabályok enyhítése, fakultatívvá tétele:** Ezután az ingadozó kiejtésű *h* végű szavak ragos alakjait kétféleképpen is lehet írni: AkH.<sup>12</sup> „82. e) Azoknak a *h* végű főneveknek, amelyeknek a kiejtése ingadozik (*düh*: [dű] v. [düh]; *méh* [mé] v. [méh] stb. [vö. 74.]), a *-val*, *-vel* és a *-vá*, *-vé* ragos alakját írni is kétféleképpen lehet: *dühvel* [dűvel] – *dühhel*, *méhvél* [mévél] – *méhhé* stb.” Az AkH.<sup>12</sup> 74. pontja pedig így hangzik: „A *h* végű szavak közül jellemzően a *céh*, *düh*, *juh*, *méh*, *rüh* ejtése alapalakban és a mássalhangzós kezdetű toldalékos alakokban ingadozhat: *düh*: [dű] v. [düh]; *dühnek*: [dűnek] v. [dühnek]; *méh* [mé] v. [méh]; *méhtől*: [métől] v. [méhtől]; stb. Írásban azonban a szavak minden alakjában jelen van a *h*.”

Ezután bizonyos közszavak nagybetűvel kezdhetők hivatalos iratokban. A **148.** pont szövege az új változatban a következőképpen fog hangzani: „A köznevek nagybetűs kezdése nem szokásos a magyar írásgyakorlatban, kivéve a hivatalos iratokban, például: *Alperes, Felperes, Eladó, Vevő, Szerző.*”

Megengedőbb a szabályzat az intézménynevek írásában, például: AkH.<sup>12</sup> **188. d)** Az intézmény típusát jelölő szavakat (*minisztérium, egyetem, hivatal, intézet, iskola, vállalat, üzem, rendőrkapitányság* stb.) ajánlatos [!] kis kezdőbetűvel írni, amikor valamely szövegben egy bizonyos intézményre utalnak, bár belső használatra [!] az alkalmi tulajdonnevesülésből fakadó nagy kezdőbetűs írás is elfogadható [!], például: *Földrajztudományi Kutatóintézet*, de: *a kutatóintézet kidolgozta v. a Kutatóintézet kidolgozta; Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság*, de: *a bizottság véleménye szerint v. a Bizottság véleménye szerint.*”

Nem írja elő a szabályzat az eddig kötelező kisbetűs írást a következő esetekben: az intézmények kisebb egységei megnevezésének írásában [AkH.<sup>12</sup> **189. c)**: „Az intézmények kisebb egységeinek típusukra utaló megnevezését helyesebb [!] kis kezdőbetűvel írni”]; a nem állandó jelleggel működő bizottságok megnevezésének írásában [AkH.<sup>12</sup> **189. c)**: „A nem állandó jelleggel működő bizottságokra stb. utaló szavakat, szókapcsolatokat szintén ajánlatos [!] kis kezdőbetűvel írni.”]; a rendezvénynevek írásában [AkH.<sup>12</sup> **191.**: „A rendezvények, rendezvénysorozatok, társadalmi és politikai mozgalmak, programok stb. nevét ajánlatos [!] kis kezdőbetűvel írni”].

A **291. a)** pontot kiegészítettük a következőképpen: [Ha a tö- és sorszámneveket betűvel írjuk] „Kétezeren felül (**kivéve az évszámokat**), ha az ezres után a szám még folytatódik, az összetett számnevet a hátulról számolt szokásos hármas számcsoporthoz szerint tagoljuk, és a csoportok közé kötőjelet teszünk.”

Kibővítettük a **291. b)** pont második bekezdését a következőképpen:

„Ha öt vagy több számjegyű számokkal együtt négyjegyűeket is írunk egyazon oszlopba, ezeket is közzel (**esetleg ponttal**) tagoljuk, például:

21 126  
4 210  
112 305  
9 258”

Elfogadható ezután az *elseje, elsején, elsejéig* stb. szóalakok többféle számjegyes írása is: AkH.<sup>12</sup> **298.**: „*I.* vagy *I-je, I-én* vagy *I-jén, I-ig* vagy *I-jéig* stb. Az *elseji* vagy *elsejei* szóalak számjeggyel írva: *I-i* vagy *I-ji* vagy *I-jei.*”

AkH.<sup>12</sup> **300.**: A számjegyekkel írt óra és perc közé kettőspontot is lehet tenni a korábban megengedett ponton kívül (pl. *10.35 ~ 10:35*).

**6. Szabálypontok bővítése, kiegészítése, új szabálypontok.** A betűrendbe sorolás **14. a)** szabálypontja a következőkkel bővül: „A betűrendbe sorolás szempontjából nem teszünk különbséget a kis- és a nagybetűk között. Ha azonban két besorolandó egység között csupán ebben a vonatkozásban van különbség, akkor



a kis kezdőbetűs szó megelőzi a nagy kezdőbetűst, például: *jácint, Jácint, opera, Opera, szűcs, Szűcs, viola, Viola.*”

Az AkH.<sup>12</sup> 139. pontja bővül: „A kettőnél több szóból alakult (úgynevezett többszörös) összetételeket hat szótagig kötőjel nélkül egybeírjuk. [...] A szótag-számlálás szempontjai a következők: Szótagszámon az összetett szó jel és rag nélküli alakjának szótagszámát értjük. [...] A képző – **az i kivételével** – beleszámít a szótagszámba.” (A következő típusok miatt változtattunk: *gépjárművezető*, de [eddig]: *gépjármű-vezetői*; *magánnyugdíjpénztár*, de [eddig]: *magán-nyugdíjpénztári*; *vendéglátóipar*, de [eddig]: *vendéglátó-ipari* stb.)

A 139. pont utolsó előtti bekezdése kiegészült az alábbi módon: „Az idegen szavakat és előtagokat akkor tekintjük külön összetételi tagnak, ha önállóan is használatosak, például: *miniszoknya, miniszoknya-viselet, vagy ha önállóan is használatos, utótag járul hozzájuk: antialkoholista, antialkoholista-klub, biotechnológia, biotechnológia-ipar*; stb.”

Az AkH.<sup>12</sup> 141. c) pontjába utolsó bekezdésként betoldottuk: „A szaknyelvben bizonyos esetekben nem kifogásolható (az értelem pontos tükröztetése érdekében) a nagyköötjel használata sem.”

Az AkH.<sup>12</sup> 181. pontjába utolsó bekezdésként betoldottuk: „Ha egy eredetileg kötőjellel kapcsolt, földrajzi köznévi utótagot tartalmazó földrajzi név közterület nevébe kerül, a kötőjeles írásmódot – a helységgrésznevek gyakori párhuzamossága miatt – egybeírás váltja fel, például: *Csörsz-árok – Csörszárók utca, Ferenc-hegy – Ferenchegyűt.*” [Ez a szabály a szaknyelvi szabályozásba, illetve a szabályzati példaanyagba már korábban bekerült.]

Az AkH.<sup>11</sup> 190. pontját a következőkkel egészítettük ki: „A pályaudvarok, megállóhelyek, repülőterek, mozik, **szállodák**, vendéglők, eszpresszók, üzletek, fürdők, temetők, **lakóparkok és a nem önálló intézményt alkotó termék** stb. megnevezésében a tulajdonnévi értékű tagot (tagokat) nagy kezdőbetűvel írjuk, az értelmezésre szolgáló köznévi tagot (tagokat) pedig kisbetűvel kezdve különírjuk, például: *Keleti pályaudvar, Katonatelep vasúti megállóhely, Corvin mozi, Vadszőlő szálloda, Kis Rabló étterem, Apacuka internetkávézó, Vén Diák eszpresszó, Kaiser's szupermarket, Korona cipőbolt, Lukács fürdő, Kerepesi temető, Sasadliget lakópark, Kossuth rádió, Gombocz Zoltán terem (tanterem neve), Nádor terem (a Vakok Állami Intézetének hangversenyterme).* – Az intézménynévszerű megjelölések értelmezésére szolgáló köznévi tag(ok) elhagyható(k), például: *a Keletiből indul, a Lukácsba jár úszni, a Kis Rablóban vacsoráztak, a Kossuthon hallottam.* [...] A mozik, vendéglők, eszpresszók, üzletek, fürdők, temetők, lakóparkok, szállodák, panziók, termék stb. neve lehet intézménynév is, például: *Corvin Budapest Filmplac, Vadszőlő Szálloda, Sport- és Rendezvényközpont, Rózsakert Bevásárlóközpont, Szt. Lukács Gyógyfürdő és Uszoda, Fiumei Úti Nemzeti Sírkert, Erzsébet Szálloda, Platán Panzió, Klasszik Rádió, Csontváry Terem, Derkovits Terem.* [Vö. 187.]”

A 214. pontnak új a 3. bekezdése: „Az idegen nevek névkiegészítőjét (*bin, d', de, ten, van, von* stb.) nagy kezdőbetűvel írjuk, ha a családnév címszóként szerepel, illetve kiemelten, szöveg élén áll (címben, aláírásban), például: *De Gaulle, Van Dyck* (flamand festő), *Von Dyck* (német matematikus). A teljes névben azonban

általában a kis kezdőbetűs írás a helyes, például: *Charles de Gaulle, Sir Anthonis van Dyck, Walther von Dyck*.”

Új a 217. pont d) része: „Ha az idegen írásmód szerint írt közszo végén hangérték nélküli (ún. néma) betű van, vagy ha az utolsó kiejtett hangot betűnek bonyolult, írásrendszerünkben szokatlan együttese jelöli, akkor az összetételi utótagot mindig kötőjellel kapcsoljuk az előtaghoz, például: *couchette-rendelés, lime-likőr, ragtime-koncert*. Tulajdonnévi előtagú összetételek esetén mindig a tulajdonneves összetételek általános szabálya szerint járunk el: *Baudelaire-vers, Loire-part, Shakespeare-dráma*.”

Új szabálypontok. „140. Két kötőjelet használunk azokban a többszörös összetételekben, amelyeknek előtagja is kötőjellel kapcsolt összetétel (tulajdonnévi vagy betűszós előtag, illetőleg három mássalhangzó találkozása miatt), például: *C-vitamin-adagolás, Kossuth-nóta-éneklés, Nobel-díj-átadás, sakk-készlet-gyűjtemény, tarokk-kártya-játékos, tb-járulék-csökkentés*.”

„A tárgynevek. 171. A tárgynevek közé tartoznak a nemzeti ereklyék, a járművek, a fegyverek, a hangszerek, a híres drágakövek stb. nevei. Jellemzőjük a nagy kezdőbetűs írás. Nemzeti ereklyék neve: *Szent Jobb, Szent Korona* stb. Hajónevek: *Kisfaludy Sándor, Titanic, Santa Maria* stb. Régi mozdonynevek: *Nádor, Deáki* stb. Űrjárművek neve: *Apollo, Luna, Szaljut* stb. Fegyvernevek: *Durandal* (Roland kardja), *Excalibur* (Artúr kardja), *Baba, Kövér Berta* (ágyú) stb. Hangszernevek: *Lady Blunt* (egy Stradivari-hegedű), *Ignác* (a székesfehérvári bazilika harangja) stb. Gyémántnevek: *Kohinoor, Rózsaszín Párduc* stb.”

„185. Ha egy csillagászati név utolsó tagja köznév (*felhő, köd, üstökös* stb.), kötőjellel kapcsoljuk az előtaghoz, például: *Magellán-felhő, Androméda-köd, Jászol-köd, Orion-köd, Rák-köd, Hale-Bopp-üstökös, Kopernikusz-kráter*. A melléknévképzős származékokban megőrződik a nagy kezdőbetű, például: *Androméda-ködbeli*.”

Új az írásjelek rendszerével és formai sajátosságaival foglalkozó pont is (240.).

**7. A helyesírás hagyományos rendszerét érintő változások.** Ilyen a 93. [az AkH.<sup>11</sup>-ben 94.] szabály, amelynek az első része így hangzik: „A toldalékolás következtében egymás mellé kerülő három azonos mássalhangzót jelölő betűt kettőzöttre egyszerűsítjük, például: *orra* (= *orr + ra*) [...]”. A szabály második része azonban változott, az új rész így hangzik: „A szabály nem érvényesíthető a tulajdonnevekre [a 11. kiadásban magyar családnevek szerepeltek csak!] (**még akkor sem, ha kisbetűs elemükről van szó**) [...]: *Hermann-nál, Széll-lel, Tarr-ról, Wittmann-né; Bernadett-től, Mariann-nal; Bonn-nal, Bükk-kel, Tallinn-nak; Elzett-tel, Knorr-ral; Blikk-kel, Szerelmes szonett-tel* [...]”. [A tulajdonnevek toldalékolásakor tehát egységesen nem érvényesül az egyszerűsítés, a korábban az egyszerűsítés alá tartozó magyar utónevek körében (pl. *Bernadettől* → *Bernadett-től*), illetve a korábban nem szabályozott esetekben sem (pl. *Blikk-kel, Szerelmes szonett-tel*)].

Ezután a *-fajta, -féle, -nemű, -rét, -rétű, -szerű* szavakat nem képzőszerű utótagnak, hanem utótagnak, azaz összetételi tagnak tekintjük. A 132. szabálypont ki mondja, hogy „A *-fajta, -féle, -nemű, -rét, -rétű, -szerű* stb. utótagot a közszókkal egybeírjuk, például: *másfajta, tízféle* (de: *10-féle*), *többféle, egynemű, negyedré*t,

*sokréttű, gipszszerrű, nagyszerű.*” – Ebből az következik, hogy ha a *-szerű* utótag *sz* végű szóhoz járul, nem egyszerűsítjük a kétjegyű betűket.

## A szótár változásai

A szabályzathoz csatlakozó szótár jelentősen megújult, a 11. kiadás legutóbbi, tizenkettedik lenyomatához képest mintegy 8 000 szóval gyarapodott. Új szavak, kifejezések kerültek a szótárba, s régi, elavult alakok elhagyása is szükségessé vált (például: *agárkutya, átíró könyvelés, bilgeri, csillaglább*). A szótári rész kiegészült a határon túli magyar földrajzi nevek, intézmények, valamint a jellegzetes határon túli magyar szavak felvételével, ami szintén régi adóssága volt a szabályzatnak, hiszen a szabályzat szándéka szerint nem Magyarországnak, hanem valamennyi magyar nyelvhasználónak szól.

A szerkesztők ügyeltek arra, hogy a helyesírás egységét szem előtt tartva, figyelembe vegyék a szakmai helyesírások írásmódját is (ezt megkönnyítette, hogy a szakmai helyesírások megalkotásában a Magyar Nyelvi Bizottság is közreműködött). A szabályzat gondozói egyeztették a nyelvészet és más szaktudományok szempontjait, tiszteletben tartották az akadémiai szinten kidolgozott és jóváhagyott szakmai szabályzatokat és szójegyzékeket.

Bizonyos esetekben különféle okokból sor került egyes szavak írásának megváltoztatására. Néhány jellemző ok:

- a szó ejtésének megváltozása (például: *árboc* > *árbóc*, *bedekker* > *bédekker*, *biennale* > *biennálé*, *bura* > *búra*, *immúnis* > *immunis*, *reverzibilis* > *reverzibilis*, *rühvel* > *rühvel* v. *rühhel*, *samanizmus* > *sámánizmus*, *sarlatanizmus* > *sarlatánizmus*, *satanizmus* > *sátánizmus*);
- az egybeírást a jelentésváltozás indokolja [például: *nagyra törő* > *nagyra-törő* (= nagyravágyó), *tenyérbe mászó* > *tenyérbemászó* (= pimasz, ellen-szenves)];
- a szaknyelvben másként írják a szót, például: *első fokú ítélet* > *elsőfokú ítélet*, *fekete doboz* > *feketedoboz* (pl. repülőgépen), *házinyúl* > *házi nyúl*, *paraolimpia* > *paralimpia*, *szabad vers* > *szabadvers*, *vegyes úszás* > *vegyesúszás* (sportág);
- a szó írása nem felel meg a (korábban már rögzített) szabályoknak (például: *élethalálharc* > *élet-halál harc*, *napéjegylenlőség* > *nap-éj egyenlőség*, *örökkön-örökké* > *örökkön örökké*, *sete-suta* > *setesuta*, *szaltó mortále* > *salto mortale*);
- szabály megváltozása, például: *ésszerű* > *észszerű*, *penésszerű* > *penészszerű*, *viasszerű* > *viaszszerű*; *Bernadettel* > *Bernadett-tel*, *Ivettel* > *Ivett-tel*, *Mariannal* > *Mariann-nal*; *május 1-jén* > *május 1-jén* v. *1-én*; *3:0-s győzelem* > *3:0-s* v. *3-0-s győzelem*);
- idegenből átvett szavak esetében olykor a magyaros vagy az idegen és a magyaros írásmód is elfogadható: *metropolis* > *metropolisz*, *e-mail* > *e-mail* v. *ímél*, *pacemaker* > *pacemaker* v. *pésméker*, *spray* > *spray* v. *spré* v. *szpré*.

## A megváltozott helyesírású szavak jegyzéke

| AkH. <sup>11</sup>                                                                                         | AkH. <sup>12</sup>                                             |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|
| advent                                                                                                     | advent v. ádvént                                               |
| alkotó munka                                                                                               | alkotómunka; <i>de</i> : újat alkotó munka                     |
| alsó fokú                                                                                                  | alsófokú                                                       |
| árboc                                                                                                      | árbóc                                                          |
| bedekker                                                                                                   | bédekker                                                       |
| Bernadett, Bernadettel, Bernadettől                                                                        | Bernadett, Bernadett-tel, Bernadett-től                        |
| biennále                                                                                                   | biennálé                                                       |
| B. ú. é. k. = Boldog új évet kíván                                                                         | BÚÉK = boldog új évet kíván v. kívánok<br>v. kívánunk          |
| bura; lámpabura                                                                                            | búra; lámpabúra                                                |
| céh, céhvel                                                                                                | céh, céhvel v. céhhel                                          |
| célratorés                                                                                                 | célra törés                                                    |
| cigány gyerek; <i>de</i> : ... még ha cigánygyerekek<br>potyognak is az égből ( <i>átvitt értelemben</i> ) | cigány gyerek; még ha cigány gyerekek<br>potyognak is az égből |
| Cirill, Cirillel                                                                                           | Cirill, Cirill-lel                                             |
| Constanța, constanțai                                                                                      | Constanța l. Konstanca                                         |
| copfstílus                                                                                                 | copf stílus                                                    |
| cserbenhagy                                                                                                | cserben hagy                                                   |
| csodaszép                                                                                                  | csoda szép                                                     |
| disztinkció                                                                                                | disztinkció v. distinkció                                      |
| düh, dühvel                                                                                                | düh, dühvel v. dühhel                                          |
| dzsessz                                                                                                    | dzsessz v. jazz                                                |
| elektroencefalogram                                                                                        | elektroencefalogram                                            |
| élethalálharc                                                                                              | élet-halál harc                                                |
| előre gyártott elemek                                                                                      | előregyártott elemek                                           |
| első fokú ítélet                                                                                           | elsőfokú ítélet                                                |
| e-mail                                                                                                     | e-mail v. ímél                                                 |
| e-mail cím                                                                                                 | e-mail-cím v. ímélcím                                          |
| e-mail kapcsolat                                                                                           | e-mail-kapcsolat v. ímélkapcsolat                              |
| esszencia (= <i>sűrített ízesítő</i> );<br><i>de</i> : esszencia (= <i>a lényege valaminek</i> )           | esszencia (= <i>sűrítmény; lényeg</i> )                        |
| észre térítés                                                                                              | észretérítés                                                   |
| ésszerű                                                                                                    | észszerű                                                       |
| ésszerűsít                                                                                                 | észszerűsít                                                    |
| éti csiga                                                                                                  | éticsiga                                                       |
| fantáziál                                                                                                  | fantáziál                                                      |
| fejbelövés                                                                                                 | fejbe lövés                                                    |
| fejbentartás                                                                                               | fejben tartás                                                  |
| fejbeütés                                                                                                  | fejbe ütés                                                     |
| fekete doboz ( <i>repülőgépen</i> )                                                                        | feketedoboz ( <i>pl. repülőgépen</i> )                         |
| fekvő beteg                                                                                                | fekvőbeteg (= <i>kórházban kezelt beteg</i> )                  |

| AkH. <sup>11</sup>                                                                                  | AkH. <sup>12</sup>                                                                                                       |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Forma–l                                                                                             | Forma–l v. Formula–l                                                                                                     |
| frizsider                                                                                           | fridsider                                                                                                                |
| Golf-áram, golf-árambeli                                                                            | Golf-áram, Golf-árambeli                                                                                                 |
| görög katolikus                                                                                     | göröghatolikus                                                                                                           |
| gúzsbakötés                                                                                         | gúzsba kötés                                                                                                             |
| gyengén látó                                                                                        | gyengénlátó ( <i>fn.</i> )                                                                                               |
| hájás tészta                                                                                        | hájastészta                                                                                                              |
| harcbavetés                                                                                         | harcba vetés                                                                                                             |
| házinyúl                                                                                            | házi nyúl                                                                                                                |
| himnusszerű                                                                                         | himnuszszerű                                                                                                             |
| hozsanna                                                                                            | hozsanna v. hozsánna                                                                                                     |
| immúnis                                                                                             | immunis                                                                                                                  |
| intellektuel                                                                                        | intellektuel v. entellektüel                                                                                             |
| Internet ( <i>intézmény</i> );<br>de: internet ( <i>távközlési rendszer</i> )                       | internet                                                                                                                 |
| irreverzibilis                                                                                      | irreverzibilis                                                                                                           |
| Ivett, Ivettel, Ivettől                                                                             | Ivett, Ivett-tel, Ivett-től                                                                                              |
| járó beteg                                                                                          | járobeteg (= <i>ambulánsan kezelt beteg</i> )                                                                            |
| javító érettségi                                                                                    | javítóérettségi                                                                                                          |
| juh, juhval                                                                                         | juh, juhval v. juhhal                                                                                                    |
| Kamill, Kamillal                                                                                    | Kamill, Kamill-lal                                                                                                       |
| Kaszás-csillag                                                                                      | Kaszáscsillag                                                                                                            |
| kemény tojás                                                                                        | keménytojás (= <i>főtt</i> )                                                                                             |
| keréketörés                                                                                         | kerékbe törés                                                                                                            |
| keresztes pók                                                                                       | keresztespók                                                                                                             |
| kezelésbevétel                                                                                      | kezelésbe vétel                                                                                                          |
| kisalakú                                                                                            | kis alakú                                                                                                                |
| kisméretű                                                                                           | kis méretű                                                                                                               |
| köszönő viszony                                                                                     | köszönőviszony                                                                                                           |
| lágý tojás                                                                                          | lágýtojás                                                                                                                |
| légiforgalmi társaság                                                                               | légi forgalmi társaság                                                                                                   |
| magasrendű                                                                                          | magas rendű                                                                                                              |
| május; május elseje v. 1-je;<br>május elseji v. elsejei<br>v. 1-ji v. 1-jei, május elsején v. 1-jén | május; május elseje v. 1. v. 1-je;<br>május elseji v. elsejei v. 1-i v. 1-ji<br>v. 1-jei, május elsején v. 1-én v. 1-jén |
| Mariann, Mariannak, Mariannal, Mariannál                                                            | Mariann, Mariann-nak, Mariann-nal, Mariann-nál                                                                           |
| második v. 2-i                                                                                      | második v. 2-i v. másodikai v. 2-ai                                                                                      |
| méh, méhvel                                                                                         | méh, méhvé v. méhhé, méhvel v. méhhel                                                                                    |
| mésszerű                                                                                            | mészszerű                                                                                                                |
| metropolis                                                                                          | metropolisz                                                                                                              |
| nagyfokú                                                                                            | nagy fokú                                                                                                                |
| Nagymedve ( <i>csillagkép</i> )                                                                     | Nagy Medve ( <i>csillagkép</i> )                                                                                         |
| nagyméretű                                                                                          | nagy méretű                                                                                                              |

| AkH. <sup>11</sup>                               | AkH. <sup>12</sup>                                                                         |
|--------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|
| nagyra törő                                      | nagyratörő (= <i>nagyravágyó</i> )                                                         |
| napéjegyenlőség                                  | nap-éj egyenlőség                                                                          |
| nemzetiszinű                                     | nemzeti színű                                                                              |
| nullás; három nullás v. 3:0-s győzelem           | nullás; három nullás v. 3:0-s v. 3-0-s győzelem                                            |
| nüánsz, nüánsza, nüánsszal                       | nüansz, nüansza, nüansszal                                                                 |
| nyakoncsapás                                     | nyakon csapás                                                                              |
| nyakoncsípés                                     | nyakon csípés                                                                              |
| nyakonvágás                                      | nyakon vágás                                                                               |
| nyitva tartás                                    | nyitvatartás (= <i>üzemidő</i> )                                                           |
| okarína                                          | okarina                                                                                    |
| on-line                                          | online                                                                                     |
| osztályozó értekezlet                            | osztályozóértekezlet                                                                       |
| Otilia                                           | Otilia és Ottilia                                                                          |
| örökkön-örökké                                   | örökkön örökké                                                                             |
| pacemaker                                        | pacemaker v. pészmekeer                                                                    |
| paralel v. parallel                              | paralel                                                                                    |
| paraolimpia                                      | paralimpia                                                                                 |
| partraszállás                                    | partra szállás;<br><i>de:</i> a normandiai partraszállás ( <i>hadművelet</i> )             |
| penésszerű                                       | penészszerű                                                                                |
| PIN kód                                          | PIN-kód                                                                                    |
| piranha                                          | piranha v. pirája                                                                          |
| pornó film                                       | pornófilm                                                                                  |
| programozó matematikus                           | programozómatematikus                                                                      |
| rali; Párizs–Dakar-rali                          | rali; Párizs–Dakar rali                                                                    |
| recés gyomor                                     | recésgyomor                                                                                |
| reváns                                           | revans                                                                                     |
| reverzibilis                                     | reverzibilis                                                                               |
| rubeóla                                          | rubeola                                                                                    |
| rüh, rühvel                                      | rüh, rühvel v. rühhel                                                                      |
| samanizmus                                       | sámánizmus                                                                                 |
| sarlatanizmus                                    | sarlatánizmus                                                                              |
| satanizmus                                       | sátánizmus                                                                                 |
| savanyútojas-leves                               | savanyú tojasleves                                                                         |
| sete-suta                                        | setesuta                                                                                   |
| síkraszáll                                       | síkra száll                                                                                |
| sorbaállás                                       | sorba állás                                                                                |
| sóskifli                                         | sós kifli                                                                                  |
| sósperec                                         | sós perec                                                                                  |
| spartakiád                                       | spartakiád v. szpartakiád                                                                  |
| spray, spray-je v. spraye, spray-vel v. sprayjel | spray v. spré v. szpré, spray-je v. spréje<br>v. szpréje, spray-vel v. sprével v. szprével |
| standard                                         | standard v. sztenderd                                                                      |



| AkH. <sup>11</sup>                                                                                                    | AkH. <sup>12</sup>                                                                             |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------|
| státus                                                                                                                | státus v. státusz; <i>de</i> : status quo                                                      |
| státusszimbólum                                                                                                       | státusszimbólum v. státuszsimbólum                                                             |
| svábbál                                                                                                               | sváb bál                                                                                       |
| szabad kereskedelem                                                                                                   | szabadkereskedelem                                                                             |
| szabad piac                                                                                                           | szabadpiac                                                                                     |
| szabad piaci                                                                                                          | szabadpiaci                                                                                    |
| szabad strand                                                                                                         | szabadstrand (= <i>nem fizetős, fürdésre kijelölt hely</i> )                                   |
| szabad vers                                                                                                           | szabadvers                                                                                     |
| szabad vezeték                                                                                                        | szabadvezeték ( <i>vezetéktípus</i> )                                                          |
| szakkör; kémia szakkör                                                                                                | szakkör; kémiaszakkör                                                                          |
| szaltó mortále                                                                                                        | szaltó, szaltója; <i>de</i> : salto mortale                                                    |
| számon kér                                                                                                            | számonkér                                                                                      |
| számon tart                                                                                                           | számontart                                                                                     |
| száraz borsó                                                                                                          | szárazborsó                                                                                    |
| szárazbab-főzelék                                                                                                     | szárazbabfőzelék                                                                               |
| Szent ( <i>állandó jelzőként</i> ):                                                                                   | Szent ( <i>állandó jelzőként</i> ):                                                            |
| aquinói v. Aquinói Szent Tamás, assisi                                                                                | Aquinói Szent Tamás, Assisi Szent Ferenc,                                                      |
| v. Assisi Szent Ferenc, páduai v. Páduai Szent Antal,                                                                 | Páduai Szent Antal, Szalézi Szent Ferenc                                                       |
| szalézi v. Szalézi Szent Ferenc                                                                                       |                                                                                                |
| szóvégi                                                                                                               | szó végi                                                                                       |
| szt. = szent                                                                                                          | Szt. = Szent                                                                                   |
| sztyep v. sztyepp                                                                                                     | sztyepp v. sztyeppe                                                                            |
| taj-szám                                                                                                              | tajszám                                                                                        |
| talián                                                                                                                | talján                                                                                         |
| teljes körűen                                                                                                         | teljeskörűen ( <i>hsz.</i> )                                                                   |
| tenyérbe mászó                                                                                                        | tenyérbemászó (= <i>pimasz, ellenszenves</i> )                                                 |
| tervbevétel                                                                                                           | tervbe vétel                                                                                   |
| tovább tanul; <i>de</i> : továbbtanulás                                                                               | továbbtanul; továbbtanul érettségi után;<br><i>de</i> : tovább tanul este, mint ahogy tervezte |
| útbaigazít                                                                                                            | útba igazít                                                                                    |
| vállalkozó szellem                                                                                                    | vállalkozószellem                                                                              |
| valószínűség-számítás                                                                                                 | valószínűségyszámítás                                                                          |
| véghezvisz                                                                                                            | véghez visz                                                                                    |
| vegyes úszás                                                                                                          | vegyesúszás ( <i>sportág</i> )                                                                 |
| vendéglátó-ipari                                                                                                      | vendéglátóipari                                                                                |
| viasszerű                                                                                                             | viaszszerű                                                                                     |
| Vietnam                                                                                                               | Vietnám                                                                                        |
| vízbefülés                                                                                                            | vízbe fülés                                                                                    |
| zártkörű                                                                                                              | zárt körű                                                                                      |
| Zsanett, Zsanettel v. Zsanettel                                                                                       | Zsanett, Zsanett-tal v. Zsanett-tel                                                            |
| zsoldoshadsereg (= <i>zsoldosokból álló hadsereg</i> );<br><i>de</i> : zsoldos hadsereg (= <i>fizetett hadsereg</i> ) | zsoldoshadsereg                                                                                |

Tökéletes szabályzat természetesen nincsen. Vannak olyan kérdések, amelyekkel a jövőben foglalkozni kell, és a bizottságban is voltak olykor nagy viták egyes szavak írásával kapcsolatban, annak ellenére, hogy állandóan néztük a gyakorisági mutatókat, s döntéseinket teszteltük a hallgatókkal is.

Ha a szabályzat használója a gondos munka ellenére talál hibát a szabályzatban, vagy úgy érzi, hogy szükség lenne más szavak felvételére is, várjuk az észrevételeket, amelyek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a következő lenyomatok még jobbak lehessenek.

\* \* \*

#### 4. A szabályzat és az iskola

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma és az Oktatási Hivatal tájékoztatása szerint annak ellenére, hogy a 12. kiadás változásai alapvetően nem befolyásolják a Nemzeti alaptantervben és a kiadott kerettantervekben, vizsgakövetelményekben rögzített tartalmakat, ezeket részleteiben az új szabályzatban megfogalmazott elvek szerint indokolt tanítani már 2015. szeptember 1-től kezdve. A 12. kiadás változásait a szabályok alkalmazása és az egyes szavak és szókapcsolatok írása szintjén azonban csak fokozatosan szabad és lehet számonkérni. Az érettségi vizsgadolgozatokban a 2016/2017-es tanév tavaszi vizsgaidőszakáig a 11. és a 12. kiadás szerinti helyesírást is el kell fogadni. Középszintű vagy az alatti értékeléskor 3 év a türelmi idő.

#### SZAKIRODALOM

AkÉvk. = *A' Magyar Tudós Társaság' Évkönyvei*. I–VII. k.: 1831–1846; VIII–XVII. k.: *A Magyar Tudományos Akadémia Évkönyvei*. 1850–1891.

Szemere Gyula 1974. *Az akadémiai helyesírás története* (1832–1954). Akadémiai Kiadó, Budapest.

AkH.<sup>11</sup> 1984. = *A magyar helyesírás szabályai* 11. kiadása. Akadémiai Kiadó, Budapest.

AkH.<sup>12</sup> 2015. = *A magyar helyesírás szabályai* 12. kiadása. Akadémiai Kiadó, Budapest.

*Keszler Borbála*

professor emeritus

ELTE BTK Mai Magyar Nyelvi Tanszék

#### SUMMARY

*Keszler, Borbála*

**A new edition of *Rules of Hungarian Orthography* is available now**

The former, eleventh, edition of *Rules of Hungarian Orthography* served its users for over three decades. However, a collection of spelling rules does not last forever, given that language itself, and our ideas about it, change continuously. Thus, the rules have to be revised from time to time (every

twenty or thirty years) in order to keep up with those changes. The Hungarian Language Joint Committee of the Hungarian Academy of Sciences started rewriting the rulebook in 2003. The article reviews the course of that project, and discusses the changes in the rules and in the accompanying large word list.

**Keywords:** new rulebook of Hungarian orthography, changes in Hungarian spelling